

Particulier natuurbeheer

Tekst: Roely Boer
Foto's: Dico de Klein

een win-win-situatie

It Fryske Gea werkt nauw samen met diverse natuurverenigingen en organisaties. De synergie levert voor alle partijen voordeel op. Bovendien ontstaat door het over en weer verlenen van diensten en het delen van ervaringen een enorm kennisveld. It Fryske Gea heeft ook samenwerkingsverbanden met particulieren. De inrichting en het beheer van It Eilân-West bij Goëngahuizen is een prachtig voorbeeld van particulier beheer, maar vooral hoe samenwerking leidt tot een win-win-situatie. Met dank aan Theo van Nood en Josefiën Oude Munnink. Polderen was het adagium!

Van verruigd grasland tot It Eilân-West

De omvorming van honderd hectare verruigd grasland tot het unieke Eilân-West was een project van zeer lange adem. Het begon eind jaren tachtig toen de overheid de plannen voor de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) presenteerde. Pas in september 2008 kon de eerste spade de grond in. Begin 2010 zijn de laatste werkzaamheden uitgevoerd. Het gebied is heringericht volgens het eigenlijke middeleeuwse verkavelingspatroon met lange zichtlijnen. Een nieuwe (winter)kade met wandelpad splitst het in tweeën: nat grasland aan de noordkant en water en riet aan de zuidkant. De grond is uitgegraven in het zuidelijke deel dat ontwikkeld moet worden tot een gevarieerd moerasgebied.

Zo ontstonden verschillende waterdiepten: diep water waar vissen kunnen overleven, ondiep water waar riet kan groeien zodat vissen er kunnen paaien en vogels er kunnen broeden en alle diepten daartussenin. Door zorgvuldig beheer keert het inmiddels geheel uit Fryslân verdwenen waterriet terug. Op verzoek van de Stichting De Fryske Moune wordt een spinnenkopmolen geplaatst en het waterbeheer kan worden geregeld met drie sluizen waardoor It Eilân-West in de zomer onderdeel wordt van het totale Friese boezemgebied. Eén in- en uitlaat zorgt voor een gebiedseigen goede waterkwaliteit. Een bewuste keuze om mooie en gevarieerde waterflora te creëren. Vooral de onderwaternatuur moet zich hier goed kunnen ontwikkelen.

Terugblikken en vooruitzien

Waarom zetten twee bewoners hun hele ziel en zaligheid in voor de landinrichting van It Eilân-West? En hoe kijkt It Fryske Gea terug op het project? Voor de antwoorden spreken we af met Henk de Vries, hoofd natuurkwaliteit van It Fryske Gea en Theo van Nood en Josefiën Oude Munnink. En waar kan dat beter dan in hun huis, midden in het gebied. De ontvangst is hartelijk en het weidse uitzicht fantastisch. Zo te mogen wonen is echt een cadeautje.

Het begon met de koop van het huis. Of eigenlijk al met de liefde van een jonge HBS'er uit het Westen die tijdens een zeilkamp met zijn *oprijchte* Friese zwager als een blok viel voor dit stukje Fryslân. Als zestienjarige sliep Theo bij havenmeester en melkcontroleur Kerst Koopmans in Grou. Vaak ging hij mee de boeren langs. Later had hij een zeilboot, vervolgens een oude caravan en weer later een woonbootje. Vriendin Josefiën koesterde dezelfde liefde. Zeer tot haar verdriet zou hun woonbootje moeten wijken voor een weg. Om niet te worden geconfronteerd met veranderende bestemmingsplannen kon je volgens haar het beste in een natuurgebied wonen. Dus gingen ze op zoek en kochten na veel moeite het huis van een Duitse familie. Een zeer gewild plekje, ze waren de koning te rijk. Lachend vertelt Theo dat hij in de schuur een bord vond met de

tekst *Dit huis is niet te koop!* In tegenstelling tot de meeste inwoners van Goëngahuizen waren Theo en Josefien (hydrologe van beroep) juist enthousiast over de moerasplannen. Sterker, ze wilden juist graag hoogwaardiger natuur ontwikkelen. Het contact met de burens was en is overigens heel goed, ondanks de tegengestelde belangen. Omdat ze als grondeigenaar konden meepraten over de plannen, kochten ze drie percelen grond van Brabantse boeren die het na de veranderende mestwetgeving niet meer nodig hadden. De angst sloeg hen om het hart toen bleek dat een projectontwikkelaar een stuk grond van de boerderij De Roek had gekocht, dus kochten zij de *pleats* met de resterende grond. Het tekenen van de koopakte bleek echter pas het begin! Jaren van overleg zouden volgen. Het latere contact met de projectontwikkelaar mondde uit in een gezamenlijk project om op de plaats van de boerderij een haventje te maken met een aantal woonarken.

Stroperige voortgang

De EHS moet als netwerk van natuurgebieden zorgen voor een grote biodiversiteit en betere (over)levingskansen voor flora en fauna. Daarvoor moeten landbouwgronden worden omgevormd tot natuurgebied. Een prestigieus plan. Het grote probleem was dat veel grond nog verworven moest worden. De weerstand om landbouwgrond om te vormen tot natuurgebied was echter een nog veel groter probleem. Boeren maar ook burgers gruwden van grote moerasgebieden.

Het inmiddels verruigde grasland bij Goëngahuizen was aangewezen als onderdeel van de EHS en moest aansluiten bij de Alde Feanen. Ook hier waren de meeste mensen mordicus tegen. De bordjes *'Hier geen moeras'* spraken voor zich. Tegenstand, geldgebrek en vooral tegenstrijdige belangen zorgden voor een stroperige voortgang. Het hele plan leek gedoemd tot mislukken totdat Theo en Josefien de schouders eronder zetten. Zonder hun inzet was het project wellicht niet eens van de grond gekomen. Daarvoor liepen de belangen van alle betrokkenen veel te ver uiteen. Boeren wilden eigenlijk liever dat het landbouwgrond bleef, anderen wilden 'vogeltjesland' en volgens de plannen moest het vrij zijn voor de boezem. Het beleid van de diverse overheden was star en ondoorzichtig en It Fryske Gea was tegen particulier beheer. Toen ook nog eens het geld op was, lag het hele landinrichtingsplan stil. Theo en Josefien brachten de partijen bij elkaar en zorgden ervoor dat alle neuzen dezelfde kant op

stonden. Als eigenaar van veertig hectare grond hadden ze een behoorlijke vinger in de pap. Bovendien stimuleerde de overheid particulier natuurbeheer. Door polderen en nog eens polderen ontstond een door alle partijen gedragen plan. Fervente tegenstanders werden uiteindelijk enthousiaste voorstanders.

Hoe kijkt It Fryske Gea terug op het project?

Henk de Vries: "Hartstikke goed! Dit is hét voorbeeld hoe je door samenwerking natuurgebied kunt ontwikkelen: met *open mind*, zonder vooropgestelde plannen. Onze insteek was moeras, een gebied vrij voor de boezem. Puur een idee-fixe! Dus ook wij moesten een cultuuromslag maken. Maar het resultaat is geweldig. We hebben dit model nu ook voor de Burd gebruikt. Dat zou ook helemaal moeras worden en daar zat het hele natuurontwikkelingsplan ook muurvast. Achteraf zijn we blij dat Theo en Josefien het land hebben gekocht, anders was het wel heel moeilijk geworden. Dan was het nog steeds

verruigd grasland geweest en uiteindelijk bos geworden omdat het jarenlang niet zou zijn beheerd. In dat geval was een plan van aanpak pas echt een groot probleem geworden en had het veel meer energie en geld gekost. Nu heeft het juist veel positieve energie opgeleverd. Josefien noemt het een voorbeeldproject en dat kan ik volledig beamen."

Beheer: werken mét de natuur!

Het honderd hectare grote gebied is voor veertig procent eigendom van Theo van Nood en Josefien Oude Munnink en zestig procent is van It Fryske Gea. Biologische boer Otte Bouma zorgt voor het beheer van het graslanddeel en het rietland. Hij is een man uit de praktijk en zijn filosofie is werken mét de natuur, niet ertegen in. Veel van zijn adviezen over de inrichting zijn opgevolgd. De 'dode' grond is wel een probleem. Om er weer leven in te krijgen moet de grond worden bemest met ouderwetse stalmest. Daarvan profiteren ook de weidevogels. Ook voor hun jongen is het een ideaal gebied. Niet alles wordt gemaaid, zodat jonge vogels ruipte hebben om in weg te kruipen.